

3. Ординович В., Слосанська Г. Професійна адаптація ветеранів війни при переході від військового до цивільного життя як важлива соціальна проблема / *Стратегії наукового пошуку в соціальній роботі, соціальній педагогіці та соціальній освіті: поліфункціональність ідей* [Електронне видання] : Збірник тез. доповідей II Всеукраїнської наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти та молодих учених (Тернопіль, 22-23 листопада 2024 р.) / за заг. ред. Л. Й. Петришин, Н.С. Олексюк, Г.М. Олійник. Тернопіль : ТНПУ імені В. Гнатюка, 2024. С. 86–90.

4. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22.10.1993 р. №3551-ХІІ. Відомості Верховної Ради України. 1993. №45. Ст. 425. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>

5. Слосанська Г., Горішна Н., Бирик Д., Криницька І. Соціальна підтримка ветеранів/ветераном російсько-української війни та членів їхніх сімей у воєнний та повоєнний час // *Social Work and Education*. Vol. 10. No. 1. Р. 47-62. DOI : 10.25128/2520-6230.23.1.5

Галина Олійник

*доцент кафедри соціальної роботи
та менеджменту соціокультурної діяльності
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль*

Гурей Олександр,

*бакалавр освітньої програми «Соціальна робота»
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль*

СОЦІАЛЬНА ПРОФІЛАКТИКА ЯК ЗАСІБ ЗАПОБІГАННЯ НЕГАТИВНИХ ПРОЯВІВ У ПОВЕДІНЦІ ОДИНОКИХ МАТЕРІВ

У статті розкрито соціальну профілактику як засіб запобігання негативних проявів у поведінці одиноких матерів. Визначено, що основними суб'єктами профілактики девіантної материнської поведінки є державні та громадські організації, напрями, різноманітні форми та методи діяльності, що мають спрямованість на попередження і подолання негативного прояву материнської поведінки. Зокрема виділено три види профілактичної діяльності: первинна, вторинна, третинна. Досліджено,

що ефективна дія на соціально-профілактичні об'єкти здійснюється такими заходами як: загальними, спеціальними й індивідуальними.

Ключові слова: соціальна профілактика, одинокі матері, девіантна поведінка, служби соціальної роботи.

Постановка проблеми. Материнство – це одна із провідних соціальних ролей жінки, адекватна реалізація якої з одного боку є необхідною умовою для повноцінного функціонування і становлення жінки як особистості, а з іншого – для народження та виховання нової особистості. На жаль, швидкий розвиток сучасного суспільства, вплив багатьох негативних факторів на нього, зумовлює зміну традиційних стереотипів репродуктивної поведінки, трансформацію поглядів та ставлення жінки до виконання ролі матері, знецінення та відсутність відповідного місця материнства та власної дитини в ієрархії цінностей сучасної жінки.

Важливим та доцільним є пошук ефективних шляхів вирішення проблеми девіантного материнства. Основу має становити своєчасне виявлення та корекція відхилень при формуванні материнської поведінки. Основними суб'єктами профілактики девіантної материнської поведінки є державні та громадські організації, напрями, різноманітні форми та методи діяльності, що мають спрямованість на попередження і подолання негативного прояву материнської поведінки.

Отже, одним із соціально-значущих завдань, що стоять перед нашим суспільством сьогодні, є певні шляхи зниження рівня прояву різних девіацій материнської поведінки і підвищення ефективності їх профілактики.

Мета статті – розкрити соціальну профілактику як засіб запобігання негативних проявів у поведінці одиноких матерів

Виклад основного матеріалу дослідження. Соціальна профілактика має комплексний характер, ґрунтується на своєчасному виявленні та виправленні негативних інформаційних, педагогічних, психологічних, організаційних факторів, що зумовлюють відхилення в психологічному та соціальному розвитку дітей і молоді, в їхній поведінці, стані здоров'я, а також в організації життєдіяльності та дозвілля [1].

Соціальна профілактика девіантної поведінки одинокої матері – це сукупність науково-обґрунтованих та своєчасно зроблених дій, які спрямовані на попередження і усунення або нейтралізацію тих причин та умов, що викликають негативні прояви материнської поведінки; збереження, підтримання та захист доброго рівня життя і здоров'я людей.

Суб'єктами соціальної профілактики девіантного материнства серед матерів - одначок є державні та недержавні організації, посадовці і громадяни, які мають можливість брати участь в діяльності із профілактики різних негативних явищ в нашому суспільстві. Об'єктами соціально-профілактичної дії є саме такі негативні чинники життєдіяльності людей, що сприяють здійсненню асоціальних дій, а ще неточності у виховному аспекті та стереотипи поведінки, які досить часто викликають антигромадські вчинки.

Так, головною метою у профілактиці девіантного материнства є виявити причини і умови, які призводять до деяких відхилень у поведінці соціальних об'єктів. А також попередження і зменшення ймовірності появи відхилень завдяки соціально-економічному, правовому, організаційно-виховному, психолого-педагогічному заходу впливу [2].

Відомо, що ефективна дія на соціально-профілактичні об'єкти здійснюється такими заходами як: загальними, спеціальними й індивідуальними.

Загальні заходи, не призначаються не тільки для профілактики девіантної материнської поведінки, але як такі, що об'єктивно сприяють її попередженню або зниження рівня прояву (поліпшення законодавчої бази в сфері материнства, покращення соціально-економічної ситуації в країні, підняття освітньо-культурного рівня населення, систематичне вдосконалення виховної та культурно-масової роботи серед різноманітних груп ризику.

Спеціальні заходи призначаються тільки для профілактики різних форм прояву негативної поведінки в одиноких матерів і направленні на чинники, які їх спричиняють (сімейні, індивідуально-психологічні, соціально-економічні та інші).

Індивідуальні заходи здійснюються щодо конкретних осіб, поведінка яких має ознаки відхилень.

Крім цього виділяють наступні види профілактичної діяльності: первинна, вторинна, третинна.

Первинна профілактика – найбільш масова та найбільш ефективна. Вона спрямована не стільки на попередження відхилень материнської поведінки, скільки на формування в першу чергу здорового способу життя, запам'ятовування основ відповідального батьківства. Її контингент включає загальну популяцію підлітків, молоді, матерів, молодих сімей, а зміст спрямований на формування установки на здоров'я спосіб життя та

розвиток особистісного потенціалу щодо подолання негативних проявів соціального середовища, формування в особистості неприйняття та відмови від асоціальної поведінки.

Вторинна профілактика – це обмеження поширення окремих форм девіантної материнської поведінки в суспільстві. Мета вторинної профілактики є зміна ризикованої, асоціальної поведінки на адаптивну форму поведінки. А основними завдання – недопущення поглиблення девіацій материнської поведінки, підвищення потенціалу власних ресурсів для своєчасного попередження негативних проявів материнської поведінки та мінімізація впливу чинників, що її формують.

Під третинної профілактикою розуміють комплекс заходів соціально-педагогічного, освітнього, медико-психологічного характеру, що мають на меті запобігання переходу сформованого відхилення у більш важку форму, попередження виникнення стійких негативних наслідків та розвитку нових видів девіацій. Метою третинної профілактики є максимальне збільшення терміну ремісій, а також полягає у відновленні особистісного та соціального статусу людини і поступове повернення її до повноцінного життя.

Служби соціальної роботи, які здійснюють профілактику девіантної материнської поведінки у своїй діяльності використовують різноманітні форми та методи роботи.

Соціологічні дослідження проводяться з метою глибокого вивчення основних аспектів проблеми девіантної поведінки матерів-одиначок, збору даних про групи ризику, про стан та динаміку поширення проблеми на тій чи іншій території. Для того, щоб покращити здійснення профілактико-корекційної роботи з жінками, молоддю, сім'ями та отримання необхідної інформації часто організовують цікаві тестування, опитування, анкетування, актуальні бесіди.

Профілактично-корекційна робота націлена на проведення діагностики та психокорекції, надання психолого-педагогічної допомоги у вирішенні проблем. Надання індивідуальних консультацій для вагітних жінок, батьків, жінок, які мали хотіли відмовитися від дитини тощо.

Інформаційно-просвітницька діяльність має на меті проведення просвітницької роботи серед фахівців соціальних служб, представників громадських організацій, потенційних клієнтів, надання усієї необхідної інформації по проблематиці девіантного материнства. Інформаційно-просвітницька робота здійснюється у формі лекторіїв, відеолекторій, бесід,

консультацій, семінарів, тренінгів, масових заходів, роздачі брошур, буклетів тощо.

Системою соціальних і профілактичних служб реалізується ряд заходів, щодо попередження та запобігання негативної материнської поведінки. Найпоширеніші заходи: масові, інформаційні, навчальні, методичні, дослідницькі [2].

Висновки. На жаль, державні установи, що здійснюють профілактику девіантної материнської поведінки не в змозі максимально ефективно та результативно запобігти та повністю подолати проблему девіантного материнства. Причинами цього є недостатність фінансування соціальних програм по профілактиці девіантного материнства; відсутність матеріально-технічної бази ряду центрів, зокрема районних; проблематичним є кваліфіковане кадрове забезпечення, особливо в районах та міській місцевості. Ще однією з причин зростання негативних проявів материнської поведінки є недостатня узгодженість дій соціальних служб та недержавних організацій, що займаються профілактикою девіантної материнської поведінки.

Список використаних джерел

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка: схеми, таблиці, коментарі : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К. : Центр учбової літератури, 2009. 208 с.
2. Парфанови І. І. Соціальна профілактика :курс лекцій. Тернопіль, 2009. 159 с.

Галина Олійник,
*доцент кафедри соціальної роботи
та менеджменту соціокультурної діяльності
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Вікторія Золотун,
*магістрантка освітньої програми
«Соціальне адміністрування у громаді»
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль*